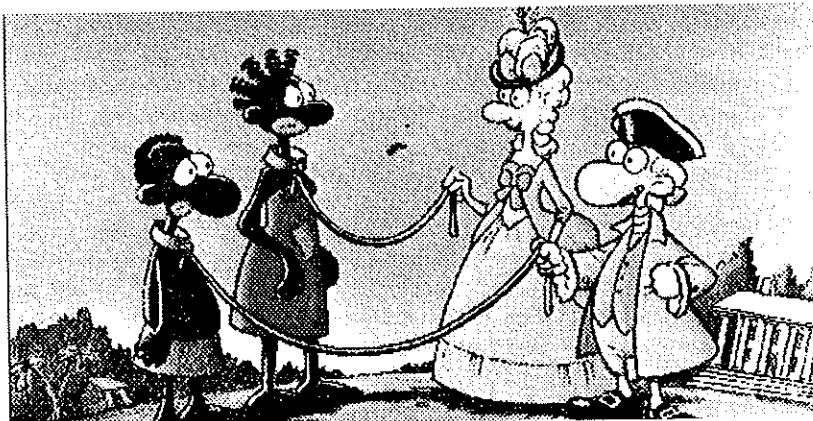

Den vidunderliga världshistorien

Hela världshistorien på 2 x 28 minuter. Denna danska tecknade film klargör sammanhang och processer och ger en lättmemorerad visuell bild av begreppet tidsaxel.

Åldersrekommendation:
Från Lågstadiet till Gymnasiet

En filmhandledning av
Andreas Hoffsten

I Amerika är nästan alla fria - de ofria är dock lätta att känna igen. En drastiskt informativ humor av dansk modell.

Hur skall man i skolan läsa historia och varför? Vilken är historiens inre drivkraft och processor? Vad är ett historiskt sammanhang? Vems historia skall vi läsa?

Den danska tecknade filmen *Den vidunderliga världshistorien* kan utgöra en stimulerande ingång till historieämnet alltifrån mellanstadiet till gymnasiet och samtidigt ge en visuell och lättmemorerad tidsaxel att hänga upp studierna på. Filmen torde även med fördel kunna användas i religion och inom no då det inte bara är människans utan även jordens historia som berättas.

Filmen är uppdelad i två delar om vardera lite drygt tjugofem minuter; del ett från jordens tillblivelse till Jesus födelse, del två tar vid och fortsätter fram till atombomben över Hiroshima.

"En plats på jorden" kallas del ett som introduceras av filmernas genomgående figur, en liten skallig man som så att säga berättar historien. Börje Ahlstedt läser den svenska texten alltigenom professionellt. Den lille mannen sitter vid sitt ritblock på en trave böcker som han då och emellan slår i och hämtar fakta ur. En bild om man så vill av filmens metodiska sammanhang!

Filmens handling - del ett

Så börjar själva berättelsen; ur ett vitt moln föds jorden i ett kaos av eld och rusande kometer, Big Bang är ett faktum och tiden är för c:a 4,5 miljarder år sedan. Det regnar och småningom upp-

träder encelliga organismer som blir flercelliga. Olika arter uppstår, kampen för livet är redan i full gång - i havet. Några flyr upp på land. Till att börja med kräldjur och insekter men så en dag står de gigantiska dinosaurierna där. Efter nedslaget från en jättemeteor utplånas nästan allt liv på jorden. Därefter tar däggdjuren över och utvecklas. En dag använder en apa en påk mot ett hotande rovdjur: Homo Sapiens tar form för så där 2,5 miljoner år sedan. Människan tar herraväldet i kraft av talet, tummen och fantasin. I en rolig scen med en stor stark björn illustreras hur samarbete leder till husrum (björnens grotta), mat (björnen) och kläder (björnens skinn). Därtill mänsklig värme: mannen och kvinnan som tillsammans överlistade björnen flyttar ihop. The survival of the fittest.

Utvecklingen går vidare. Människan lär sig behärska naturen, hon håller djur och ägandebegreppet etableras vilket får till följd konflikter som leder till hierarkier, bråk och krig. Att det är våldet och rädslan att mista vår egendom som i grunden skapat det här samhället, och inte diverse politiska beslut av några kungar eller statsmän, är en tes filmen med kraft lyfter fram. I några dråpliga scener diskuteras maktbegreppet och behovet av gudar för att besegla makten; gåvor till gudarna blir föregångaren till

inkomstskatten. När så skatten behöver räknas in finner sig behovet av skriv- och räknekonst. Och det är inte alltid den fysiskt starke som vinner, den smarte kan ta makten; politikern gör entré.

Visst är det förenklat och svepande men det är även något av filmens styrka, att renodla sammanhang och processer som - tror jag - automatiskt gör att eleverna av ren lust tänker vidare i egna banor kring alla varför och hur.

Nu är vi inne i historisk tid. Kulturens vagga uppstår i och med de första kungarikena i Eufrat och Tigris daltalandskap för så där 5-6 tusen år sen. Städer och enorma palats åt kungen. Sådant kostar pengar. Kungen utnämner sig till gud och behåller själv hela skatten så han kan finansiera symbolerna för sin makt.

Filmen klipper över till Grekland där demokratin slår rot. Folket, det vill säga fria män, får rösta. Konsten hyllas, teatern firar triumfer. Alexander den store erövrar och lägger under sig stora områden dit hellenismen sprids.

Romarna gillar också teater, om än i lite råare form med gladiatorspel på sina amfiteatrar. Legionärer och romersk lag stabiliserar riket och ett dekret utgår från kejsar Augustus om att alla skall låta skattskriva sig. I det ärendet är Josef och en havande Maria på väg när de slår nattläger i ett litet stall i Betlehem. Snart

skall en ny liten skattskyldig se dagens ljus. Där slutar del ett. Ett naturligt slut för de flesta av oss, men kanske inte för alla elever med invandrarbakgrund och annan religiös kontext.

Handlingen i del två

Del två bär undertiteln "En plats i himlen" och utgår i kanske än högre grad från ett västerländskt perspektiv.

Jesus predikar sina läror om lön i himlen för godhet på jorden. Mot kristendomen står Islam och mitt bland allvaret ger filmen en lustfylld iakttagelse där påven i Rom sitter utan fru men med mycket vin alltmedan kalifen i Bagdad har flera fruar men inget vin. Korståg och religionkrig och påven gör lysande affärer med att sälja avlatsbrev. Martin Luther utmanar och säger att det är lättare för en kamel att ta sig genom ett nålsöga än för en rik att komma till himlen. Den nya boktryckarkonsten ger hans tankar vind i seglen. Ordet som makt ges en konkret och vidare innebörd. Nya religionkrig och filmen ställer frågan: så mycket krig och våld för en plats i himlen?

Men *Den vidunderliga världshistorien* berättar även om annat. Columbus upptäcker Amerika. (Indien är redan upptäckt – av indierna!) Vi lär oss röka tobak. Kungarna i Europa blir odrägligt storhetsvansinniga av allt guld och rikedomar som de suger ur sina undersåtar. Folk strömmar till Amerika. Där är alla fria, nåväl, inte riktigt alla. Men de som är ofria är lätta att känna igen; de är svarta! Fast slavar börjar snart bli omodernt. Det är bättre med mekaniska slavar. Maskinerna och industrialismen bryter igenom och bonden gör exakt samma handrörelse vid kokshögen i fabriken i staden som han tidigare gjorde vid dynghögen hemma på lagårdsbacken. Ett exempel på filmens förmåga att visualisera och tydliggöra sammanhang. Ett annat är under världskrigen där de marscherande soldaterna nästan omärkligt förvandlas till vita kors. Sådant låter sig endast göras med tecknad film.

I Tyskland har folket röstat på en liten man som vill ta revansch. Kriget utgör grogrund för nya sinnrika vapen, men "Hitler hänger inte med" i utvecklingen. Under obarmhärtig tystnad följer vi ett litet plan på väg över Japan. Snart skall atombomben detonera och visa sitt döds-kalleliknande svampmoln. "Och så var kriget slut för den här gången" säger vår ciseron, den skällige lille mannen, inte utan ironi.

Livet hankar sig vidare. Några är rika,

Filmens ciseron i berättartagen.

många är fattiga. Några kan själva bestämma, andra får finna sig i att vara förtryckta. Några genomgår bantningskurer, andra svälter. Med dessa dialektiska ord på vägen tar filmen farväl.

Diskussionsförslag-historia

I kursplanen för historia på gymnasiet samhällsprogram står om sammanhang och historiska perspektiv för att få insikter om vår tid. *Den vidunderliga världshistorien* skyndar som vi förstått ganska hastigt genom historien med punktvisa nedslag i olika betydelsebärande skeden och konflikter. Filmerna arbetar associativt, didaktiskt och söker beskriva historiens repetitiva karaktär. I sina bästa stunder klargör filmerna historiska processer och förmedlar överraskande och provokativa tankebanor. Inte utifrån någon specifik ideologi men med en humanistisk grundsyn (och betraktat från en tydligt västeuropeisk utikispunkt). Utifrån den lille mannens perspektiv har filmerna ambitionen att punktera religiöst och politiskt hyckleri. Det är folkets historia som skildras men det är som bekant makten som skriver historien, och genom tiderna finns många exempel där historieböckerna skrivits om på grund av att nya herrar håller i maktens insignier.

Att arbeta vidare med är exempelvis demokratibegreppet som det har växt fram och vilka krafter som har påskyndat respektive bromsat utvecklingen. Kvinnofrågan: Hur har kvinnans roll förändrats eller inte förändrats genom åren?

Filmens drastiska humor och just att den är tecknad, kan tänkas möjliggöra för gymnasiet att använda filmerna som en introduktion till nya moment i historiestudierna. Därtill förstås de klassiska frågeställningarna i historia: Vem skriver historien? Skillnad mellan arkeologi och historia? Källproblematiken.

Religion och naturkunskap

I en årskurs 6 eller 7 lämpar sig filmerna utmärkt för att diskutera jordens och livets tillkomst inom naturkunskapen. Exempel på frågeställningar: Vilka krafter rymmer jordens inre? Kontinental-

förskjutningarna. De encelligas utveckling till flercelliga? Jordens stora klimatförändringar? Darwins evolutionlära och människans utveckling liksom frågor kring vad som är intelligens. Och över allt lyser den livgivande solen.

Utifrån perspektivet tro och vetande på högstadiet kan filmerna användas utifrån frågeställningar som: Människans sökande efter livets mening? Skapelseberättelsen i olika kulturer? Vad är sanning, vad är tro? Finns överhuvudtaget ett begrepp som objektiv sanning? Och för religionsämnet finns den lika självklara som givande frågeställningen: Varför har människan alltid strävat efter en plats i himlen?

Tidsaxeln

I ämnet historia arbetar många lärare med en tidsaxel som kanske sätts upp på ena långväggen som visuellt stöd. *Den vidunderliga världshistorien* kan ge god hjälp med att även för lågstadiel elever ge en form av minnesbild av ett så pass abstrakt begrepp som tidsaxeln ändå utgör. Diskutera gärna just hur epoker alltid konstituerats i efterhand – när forskningen, inte utan möda, baserar sig på uppfinningar och vapen söker sammanfatta och namnge en viss period. Den mörka medeltiden: var den så mörk?

Till sist bara en liten "varning"; mellanstadietets övre årskurser kan ha svårt att hantera filmens medvetet "barnsligt" enkla form. Det kan finnas anledning att förbereda detta.

PRODUKTIONSUPPGIFTER:

Danmark, 1993-94
Originaltitel: *Verdenshistorien*
En film av "Tegnedrangerne"
Manus och regi: Anders Sørensen
Chefsanimatör: Per Tønnes Nielsen
Musik: Anders Koppel
Klippning: Hans Perk, Maria Mac Dalland, Marlene Stensgaard, Anders Sørensen
Svensk röst: Börje Ahlstedt
Svensk instruktion: Per-Arne Ehlin

TEKNISKA UPPGIFTER:

Speltid: 2 x 28 minuter
Format: 1:1,66 samt 16mm och VHS
Ljudsystem: Stereo
Censur: Barn tillåten
Svensk premiär: Till hösten

DISTRIBUTION:

Svenska Filminstitutet, Box 27 126, 102 52 Stockholm.
Tel. 08-665 11 00, fax 08-661 18 20